

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.38 (3110) ●

● ЧАЦВЕР, 9 КАСТРЫЧНІКА, 2008

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Беларуская хата ў “Казахскай вёсцы”
Узведзена яна ў музеі пад адкрытым небам каля горада Усць-Каменагорска **Стар. 2**

Цвярдэня над Бярэзінай
Новае жыццё знакамитага бабруйскага помніка дойлідства **Стар. 3**

Гасцінец ад Бутрымовіча
Некаторыя згадкі з дарожнай гісторыі Беларусі **Стар. 4**

Зноў ляталі “Матылі”...

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі прайшоў юбілейны творчы вечар кампазітара Ігара Лучанка

Іван Ждановіч

Як цяпер помніцца: гэтую вясёлую, гарэзную песню пра маладых матылёў спявала ў 80-я ці не ўся Беларусь. І быў тады, мусіць, зорны час у творчасці кампазітара Ігара Лучанка. Меладызм, асабліва самабытнасць яго песень пакарылі сэрцы мільёнаў слухачоў. І па гэты час жыве на эстрадзе яго ўсенародна любімая “Алеся” (пакладзены на музыку верш Аркадзя Куляшова), і цяпер гучаць песні “Памяць сэрца”, “Калі б камяні маглі гаварыць”, “Майскі вальс”, “Полька беларуская”... Гэта праз яго прыйшлі да нас і сталі хітамі такія знакавыя песні, як “Спадчына” на верш Янкі Купалы, “Мой родны кут”, у якой словамі стаў пачатак паэмы Якуба Коласа “Новая зямля”, “Вараніка” на верш Максіма Багдановіча і дзесяткі іншых.

Як у нашай краіне, так і далёка за яе межамі ведаюць сёння Лучанка. І песні маэстра — нібы музычная візітная картка Беларусі. Яны гучалі і гучаць па ўсім свеце падчас гастрояў славуных “Песняроў”, “Сяброў”, выходзяць на кампакт-дысках. У добрых творчых стасунках з кампазітарам і па сёння вядомыя расійскія выканаўцы Юсіф Кабзон, Леў Лешчанка, Валянціна Талкунова і іншыя. Варта нагадаць, што Ігар Лучанок з’яўляецца адным з арганізатараў міжнароднага фестывалю “Славянскі базар” у Віцебску. І ў Маскве кан-

Песню “Матылі” спявае 9-гадовая Дарэна Ігнаценка, самая юная ўдзельніца канцэрта

цэрты кампазітара з вялікім поспехам праходзілі ў Калоннай зале Дома саюзаў, у Вялікай зале імя Пятра Чайкоўскага, у канцэртнай зале “Расія”.

А нядаўна непаседы-матылі зноў віліся ў Мінску, над святочнай залай філармоніі. Гэта быў юбілейны творчы вечар Ігара Міхайлавіча — кампазітара, народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі, ганаровага

грамадзяніна горада Мінска, прафесара. Заўважым, 70 гадоў яму споўнілася 6 жніўня. На “Жытнёвы звон” — такую лірычную назву меў вечар — сабраліся, каб павіншаваць маэстра, Ірына Дарафеева, Якаў Навуменка, Георгій Калдун і іншыя зоркі беларускай эстрады. Сімвалічна, што песню “Матылі” ў суправаджэнні аркестра пад кіраўніцтвам дырыжора Аляксандра Крамка выканала

самая юная ўдзельніца канцэрта — 9-гадовая Дарэна Ігнаценка, салістка Тэатра эстраднага мастацтва “Каларыт”. Як прызналася сама юная спявачка, яна вельмі хвалявалася, бо гэта было яе першае выступленне на такой сцэне. А песня, па ўсім відаць, рухавай дзяўчынцы вельмі падабаецца. Пэўна, і ў новага пакалення артыстаў эстрады будуць у рэпертуары творы Ігара Лучанка.

ВЕСТКІ

Новае русла малочнай ракі

Таццяна Лобас

Прадпрыемствы Беларусі адкрылі ў Санкт-Пецярбургу яшчэ адну фірменную краму па продажы сельскагаспадарчай прадукцыі

Гэта ўжо другая па ліку фірменная крама па рэалізацыі малочнай прадукцыі ў паўночнай расійскай сталіцы, паведаміла першы намеснік міністра сельскай гаспадаркі і харчавання Надзея Каткавец. Урачыстая цырымонія яе адкрыцця была прымеркавана да Міжнароднай аграпрамысловай выставы-кірмаша “Аграрусь”. Новую гандлёвую структуру арганізавала таварыства “Паўночна-заходні Расійска-Беларускі гандлёвы дом”. Заснавальнікамі з беларускага боку з’яўляюцца Слуцкі сырааробчы камбінат і Мінскі гармалзавод № 3, з расійскай — Ленхаладакамбінаты № 4 і № 5.

Па меркаванні спецыялістаў, стварэнне сумесных інтэграваных структур дазволіць пашырыць аб’ём і асартымент беларускіх харчовых прадуктаў на Санкт-Пецярбургскім рынку.

Глядзім Шэкспіра

Іван Іванаў

Адразу чатыры пастаноўкі п’ес знакамитага драматурга прайшлі ў Мінску.

Гэта быў тэатральны тыдзень “Глядзім Шэкспіра”, арганізаваны ў Беларусі ўпершыню. Калектыву літоўскага тэатра Meno Fortas паказаў спектакль “Атэла” ў пастаноўцы Эймунтаса Някршуса, а беларускі Купалаўскі тэатр прадставіў глядачам трагедыю “Макбет” — яе паставіў Альгірдас Латэнас, яго вучань. Артысты Нацыянальнага акадэмічнага драмтэатра імя М.Горкага ігралі камедыю “Утаймаванне свавольніцы” (рэжысёр-пастаноўшчык Валянціна Еранькова), а Санкт-Пецярбургскі тэатр імя Веры Камісаржэўскай прывёз “Сон у летнюю ноч” рэжысёра Аляксандра Морфава. “Мы глядзім на Шэкспіра як бы з розных бакоў, вачыма розных рэжысёраў — у тым і адметнасць праекта”, — патлумачыла рэжысёр Віргінія Тарнаўскайтэ, кіраўнік фестывальнай групы, дырэктар створанага ў Мінску Літоўскага цэнтра культуры, адукацыі і інфармацыі.

ВОСЕНЬСКІ РЭПАРТАЖ

Да бульбы — з паклонам

На палях сельгаскааператываў і прысядзібных сотках яшчэ гарачая пара

Людміла Мінкевіч

...Ранні пад’ём. Касынка на галаву, кашы ў рукі — і гайда ў поле. Працы на ўсіх хапае. Бліжэй да палудня на бульбянішчы гожа выстройваюцца радамі белыя мяхі, капальніцы ж працуюць амаль без перадыхаў. А трактар з бульбакапалкай ускрывае ўсё новыя рады, пакідаючы за сабой

пахкую раллю з белымі, залацістымі, ружовымі россыпамі на версе.

Штогод у Беларусі нарыхтоўваюць амаль па 9 мільёнаў тон бульбы: восьмае месца ў свеце па аб’ёмах вытворчасці. Прычым каля дзевяноста працэнтаў “другога хлеба” даюць прыватныя соткі. Хапае землякам бульбы на ўласныя патрэбы, можам і сусе-

Бульба з бацкоўскай зямлі — самая смачная!

дзяў пачаставаць. Сёння краіна ў стане экспартаваць (зключаны дагаворы з кампаніямі Расіі, Украіны, Малдовы, Азербайджана) каля 400000 тон прадукта. А за савецкім часам, бывала, за межы адпраўлялі звыш паўтара мільёна тон. Цяпер прадпры-

маюцца меры, каб нарошчваць экспарт “другога хлеба”. Сёлетам, напрыклад, па спецыяльнай праграме, накіраванай на развіццё бульбаводства, плошчы ў сельгаспрадпрыемствах пад гэтай гароднінай павялічыліся да 60 тысяч гектараў. → **Стар. 2**

Беларуская хата ў “Казахскай вёсцы”

Узведзена яна ў музеі пад адкрытым небам каля горада Усць-Каменагорска

Сярод жыхароў і наведвальнікаў Усць-Каменагорска вялікай папулярнасцю карыстаецца Усходне-Казахстанскі абласны архітэктурны і прыродна-ландшафтны музей-запаведнік. На яго тэрыторыі створана “Казахская вёска”, дзе прадстаўлена жыллё і іншыя збудаванні самых розных часоў і сацыяльных груп. У іх ліку — юрта, сядзібы небагатага селяніна-стараабрадца і заможнага селяніна-маралавода, дом з інтэр’ерам сельскай крамы, татарскі пяцісценак з унутраным убраннем, канюшня з транспартнымі сродкамі і многае іншае.

І вось улічваючы тое, што на тэрыторыі вобласці жыве нямала беларусаў, па ініцыятыве як самога музея-запаведніка, так і Асамблеі народаў Усходняга Казахстана, а таксама грамадскага аб’яднання “Усходне-Казахстанскі беларускі культурны цэнтр” Усць-Каменагорскі этнапарк узбагаціўся беларускай хатай. З казахскага боку ва ўрачыстасці яе адкрыцця прынялі ўдзел намеснік Акіма Усходне-Казахстанскай вобласці Аманкельды Цыжэнаў, загадчык выканаўчага сакратарыята малой Асамблеі народаў Усходняга Казахстана Аляксандр Рукін, з беларускага — консул Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Казахстан Таццяна Капітонава, старшыня рэгіянальнага грамадскага аб’яднання “Усходне-Казахстанскі беларускі культурны цэнтр” горада Алматы Леанід Піталенка і старшыня абласнога аб’яднання

Сёння ў нашай хаце — свята!

таго ж цэнтра Уладзімір Магазіншчыкаў.

Што ж пабачылі першыя госці беларускай хаты? Багатую калекцыю экспанатаў, якія характарызуюць матэрыяльную і духоўную культуру беларускага народа. Гэта — мэбля, посуд, прылады працы, іконы, ручнікі, дарожкі, пасцілкі, вялікія сувоі льнянога даматканага палатна, камплекты народнага жаночага і мужчынскага адзення,

самаробныя драўляныя, саламяныя і мяккія дзіцячыя цацкі. Яны не адзін год збіраліся супрацоўнікамі музея-запаведніка і мясцовымі беларусамі.

Наша пасольства таксама аказала дапамогу ў запаўненні хаты экспанатамі. Аб’яднанню суаічыннікаў ва Усходне-Казахстанскай вобласці былі падараваны прадметы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, пралка, кнігі, ау-

дыя- і відэакасеты, прысвечаныя культуры беларусаў, і многае іншае.

У канцы прэзентацыі беларускай хаты мастацкія калектывы Усходне-Казахстанскага беларускага культурнага цэнтра паказалі гасцям святочны канцэрт.

Васіль Гапееў,
Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол
Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы
Казахстан

Да бульбы — з паклонам

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

...Як ні дзіўна тое гучыць, але капаць бульбу мне прыемна. Асабліва калі яна ўрадзілася. Разграбаю мяккую, прыемную навобмацак зямлю, вымаю вялікія, часам на далонь, бульбіны. І колькі смакоцця з іх можна згатаваць! Бульбяныя бліны і драпікі, клёцкі і цэпеліны... А як вам бульба вараная з кропчыкам, ці запечаная ў духоўцы? Неяк пачула ад мастакоў: маўляў, капаючы бульбу, мы ўсе далучаемся да традыцыі беларускага народа. І сапраўды, і 10, і 20, і 100 гадоў таму беларусы спажывалі гэты прадукт, які стаў і на маёй роднай Астравеччыне нацыянальным. Хоць, праўда, тэхніка на палях іншая, але ж пах раллі, новай бульбы ў мяхах мусіць, той жа...

Хутка напаяюцца кашы, вырастаюць мяшкі, і машына вязе іх з поля. А потым — яшчэ рэйс, і яшчэ... І гэта з сарака сотак. Сярэдняя ўраджайнасць па Беларусі, дарэчы, летась была каля 180 цэнтнераў з гектара. Спецыялісты лічаць — не шмат, каб канкурыраваць на знешніх рынках, трэба збіраць мінімум 250.

Праўда, і сёння ў нас ёсць гаспадаркі, дзе ўраджайнасць ад 400 да 500 ц/га!

...Даўжыня радоў на нашых сотках — метраў васемсот: узвышша, нізіна, зноў узвышша... Каб пры любых умовах надвор’я быць з ураджаем, мець бульбу на любы густ, бацькі мае сёлета вырошчвалі чатыры яе гатункі. Вось “Лугаўская”, з фіялетавымі вочкамі, белая ў разрэзе, клубні разварыстыя і крахмалістыя. Прадаўгаваты залаты “Скарб” — мусіць, самы любімы ў Беларусі гатунка: ім тут занята трэць пасяўных плошчаў. “Скарб” слаба разварваецца, аднак не капрызны, “рахмань”, амаль пры любым надвор’і дае добры ўраджай. А яшчэ красуюцца на раллі клуб-

ні ружовыя, бы шчокі прыгажуні. Ёсць і чырвоныя, як сталовы буррак. Карацей, будзе выбар і ў гаспадыні, і ў едакоў.

Дарэчы, у свеце вядома больш за сем з паловай тысяч гатункаў бульбы. У Беларусі два гады таму створаны “Навукова-практычны

цэнтр Нацыянальнай акадэміі навук па бульбаводстве і садавіна-гароднінаводстве”. Вучоныя выводзяць новыя гатункі і гібрыды бульбы, здольныя пры добрых умовах даваць 50-80 тон з гектара. У Беларусі ўжо выведзена больш за сто гатункаў, унесеныя ў дзяржрэестры не толькі нашай краіны, але Расіі, Кітая, Арменіі. Самыя розныя звесткі пра бульбу сабраны нават у спецыяльнай тоўстай энцыклапедыі. Ёсць у нас і рэгіянальныя сельскагаспадарчыя доследныя станцыі, там вырошчваюць гатункі, якія найлепш падыходзяць да мясцовых умоў. Цяпер, напрыклад, пайшоў на палі гатунка “Каларыт”, які найбольш падыходзіць для гатавання бульбы-фры: падоўжаная форма, мала крахмалу, прыгожы колер пры абсмажванні.

...Вось і закончыліся нашы рады. Ураджай сабраны. Самая пара парадавацца яму ды талако на ўзбочыне поля паабедаць, а часам пад чарку і песню вясёлю заспяваць. То дзякуй табе, бульба, не толькі за тое, што корміш нас, але і што збіраеш разам!

З такім ураджаем і песню заспяваем

Падарунак да Новага года

Галіна Івуць

Упершыню выдадзены ў Мінску ідыш-беларускі слоўнік важаць два кілаграмы.

У загалюку артыкула няма памылкі з часам: у розных народаў Новы год святкуецца ў розны час. Да яўрэйскага, напрыклад, ён прыходзіць 30 верасня. І менавіта напярэдадні яўрэйскага Новага 5769 года, а яшчэ напярэдадні святочнай суботы адбылася прэзентацыя фактычна першага ідыш-беларускага слоўніка (да гэтага, у 1928 годзе хрысціянскага летапісання, быў выдадзены толькі кішэнны ідыш-беларускі і беларуска-ідыш размоўнік). Адначасова гэта самы вялікі слоўнік з мовы ідыш як па аб’ёме, так і па масіўнасці: ён уключае каля 50 тысяч слоў і важаць цэлых два кілаграмы. Складальнік Аляксандр Астравух працаваў над ім 11 год.

— Мой ідыш пачаўся з роднага Мсціслава, — казаў на прэзентацыі аўтар слоўніка. — Таму на сённяшняе патройнае свята прыехалі адтуль землякі. Зараз яны праспяваюць некалькі тамтэйшых яўрэйскіх песень, а закончаць вечар беларускай — таксама мсціслаўскай.

Людміла Дзіцэвіч, першы намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы, вітаючы ўдзельнікаў, прыгадала, што прэзентацыя адбываецца якраз у Дзень еўрапейскіх моваў, што ідыш на працягу 12 гадоў быў адной з чатырох дзяржаўных моваў БССР. Паводле прамоўцы, выхад слоўніка, як і папярэдніх — руска-беларускага, англійска-беларускага, нямецка-беларускага, польска-беларускага і іншых

— сведчыць пра тое, што наша краіна п а с п я х о в а выходзіць на міжнародныя камунікацыйныя абсягі.

Мовазнавец Пётр Садоўскі, дырэктар Цэнтра яўрэйскай культуры ў Мінску Іна Герасімава, іншыя прамоўцы гаварылі пра тое, што слоўнік Аляксандра Астравуха — больш, чым слоўнік. Дзякуючы шматлікім прыкладам-цытатам гэта яшчэ і своеасабліва энцыклапедыя народнага жыцця яўрэйскага, іх звычайў, прыказак, загадак, літаратурных твораў, нават анекдотаў.

Фінансаваў выданне бізнесовец з Санкт-Пецярбурга Андрэй Гарбенка. Ён не ведае ні ідыш, ні беларускай мовы, але, пабываўшы ў Мінску і Баранавічах, загарэўся ідэяй, даў сродкі на выданне з адной умовай: каб пасля выхаду гэтага лексікона Аляксандр Астравух узяўся за складанне падобнага ідыш-рускага слоўніка.

Пад канец вечарыны яе ўдзельнікі са смакам пачаставаліся яўрэйскімі традыцыйнымі стравамі.

Мінулае і сённяшні дзень горада над Бярэзінай

Новае жыццё знакамитага бабруйскага помніка дойлідства

Вольга Цішкевіч

Чаго толькі не бачылі сцены Бабруйскай крэпасці на сваім не такім ужо і доўгім вяку! Яны чулі праклены паўстанцаў, бачылі кроў ваеннапалонных і слёзы тых, хто прайшоў праз усе выпрабаванні і расказаў нашчадкам пра справы дзён мінулых. Вайна 1812 года, рух дзекабрыстаў, а

потым грамадзянская, Вялікая Айчынная войны...

Бабруйская крэпасць, будаўніцтва якой пачалося ў 1810 годзе і засноўвалася на апошніх дасягненнях тагачаснай навукі, была буйнейшай у Еўропе і з'яўлялася магутнай перашкодай на шляху варажэй сілы. Тэадор Нарбут і Карл Оперман, якія планавалі будынак, не раз-

лічвалі, што акрамя абаронай крэпасць будзе выконваць ролю... лагера смерці, склада, а потым месца "тусовак" мясцовай моладзі.

Сёння ад будынкаў і ўмацаванняў цытадэлі мала што ацалела. І ўсё ж яна застаецца каштоўным помнікам гісторыі і архітэктуры, які, дарэчы, у 2002 годзе быў унесены ў Дзяржаўны

Руіны Бабруйскай крэпасці

спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь.

Што ж адбываецца з крэпасцю ў наш час? На тэрыторыі помніка архітэктуры знаходзіцца воінская частка. Супрацоўнікі Бабруйскага краязнаўчага музея і ўстановаў культуры горада вывучаюць гісторыю помніка, спланаваны маршрут экскурсіі па цытадэлі. Крэпасць рэгулярна наведваюць члены гарадскога патрыятычнага клуба "Бабраня" — яны прыводзяць помнік у належны выгляд.

Тэрыторыя Бабруйскай крэпасці стала месцам пабудовы Лядовага палаца, размяшчэнне якога першапачаткова выклікала шмат меркаванняў сярод гараджан. Палац пабудаваны ў хайтэкаўскай стылі, і многія баяліся, што будынак знішчы-

ць гістарычную структуру помніка. Але Палац прыгожа ўпісаўся ў існуючае архітэктурнае асяроддзе. Больш таго, праект добра фінансуецца, і гэта дапамагло ўдыхнуць новае жыццё ў крэпасць, яна развіваецца як турыстычны аб'ект. А яшчэ ў юбілейны год Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча на тэрыторыі цвярдзіні з'явілася вуліца імя класіка беларускай літаратуры, які, безумоўна ж, бываў тут.

У народзе сцвярджаюць: "Той чалавек не мае будучыні, які забыўся пра сваё мінулае". Цяпер разбурэнне і забруджванне помніка спынілася. Людзі зразумелі: неабходна захаваць крэпасць над Бярэзінай, каб нашчадкі памяталі паваротныя моманты гісторыі сваёй радзімы, ганарыліся слаўнымі подзвігамі продкаў.

Лядовы палац — мірны сусед ваеннай цытадэлі

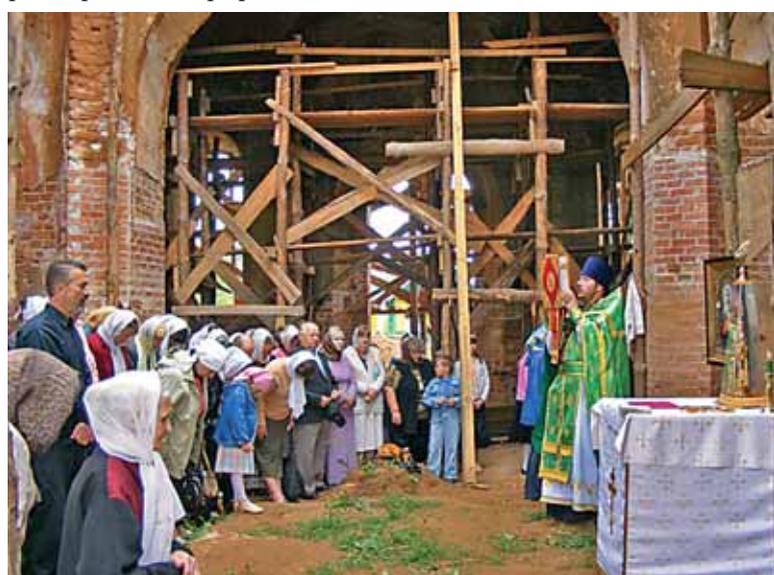
АДРАДЖЭННЕ ХРАМА

Свята ў мястэчку Станькава

Сярод маляўнічых прастораў Міншчыны, кіламетраў за 40 ад сталіцы, знаходзіцца старадаўняе Станькава. У свой час тут была збудавана Свята-Мікалаеўская царква. Будаўніцтва фундаваў уладальнік маёнтка граф Эмерык фон Гутэн-Чапскі, былі і ахвяраванні прыхаджан. Дарэчы, Эмерык Чапскі, прадстаўнік старажытнага нямецкага рыцарскага графскага роду, нарадзіўся ў Станькаве 17 лістапада 1828 года. Граф закончыў Маскоўскі ўніверсітэт і ў царскай Расіі займаў высокія пасады: губернатар Вялікага Ноўгарада, віцэ-губернатар Санкт-Пецярбурга, дырэктар Ляснога дэпартаменту. У сваім маёнтку Станькава ён стварыў буйнейшы ў Еўропе прыватны музей, у якім знаходзілася больш за 30 тысяч старадаўніх манет розных краін, больш за 20 тысяч тамоў кніг і больш за 11 тысяч ардэнаў і медалёў.

Каб даказаць цару і Айчыне сваю адданасць, ім, католікам па веравызнанні, і была закладзена ў Станькаве праваслаўная царква. Аўтарам праекта быў славыты па тым часе архітэктар Канстанцін Тон — па яго чарцяжах узводзіліся Крамлёўскі палац і храм Хрыста Збавіцеля ў Маскве. Шэсць гадоў будавалася царква. Асвяціў яе на свята Успення Багародзіцы (28 жніўня 1858 года) архіепіскап Мінскай епархіі Міхаіл (Галубовіч). У той час гэта быў адзін з найпрыгажэйшых на

Міншчыне храмаў. Дарэчы, за будаўніцтва яго імператар Аляксандр II абвясціў Эмерыку Чапскаму «найвышэйшую падзяку». Высокая беласнежная царква стаяла над возерам, поўным гарлачыкаў і лебядзіных пар. Мудрая гармонія з прыродай нада-

Дзе ёсць вера — там будзе і храм

вала ёй незвычайную таямнічую прыгажосць. Першым святаром у храме служыў протаіерэй Мікалай Трускоўскі, будучы архімандрыт, пісьменнік, краязнавец. Затым доўгі час, аж да 1918 года, святаром быў протаіерэй Фёдар Чарняўскі — бацька новапраслаўленай святой блажэннай Валянціны Мінскай (Валянціны Сулкоўскай). Яна была кананізавана царквой як святая 6 лютага 2006 года. Апошнім святаром царквы быў іерэй Ілья Мэндзік,

рэпрэсаваны разам з сям'ёй і расстраляны ў 1936 годзе.

Прыгожаму будынку быў накіраваны нешчаслівы лёс. Яго зачынілі ў 1936 годзе, было вынесена і разрабавана ўсё каштоўнае, званы пайшлі на пераплаўку. Да Вялікай Айчыннай вайны і

150 гадоў пасля асвячэння храма, адбыліся святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя гэтай даце. Прайшла і Божая літургія, вясчэрні малебен. Былі часова падвешаны 4 званы, на набажэнствах прысутнічала каля 200 чалавек. У час урачыстасцяў шмат гавя-

Святая Валянціна Мінская

рылася пра святую Валянціну, якой сёлета — 120 гадоў з дня нараджэння. Выказвалася падзяка ўсім, хто ахвяраваў сродкі на рэстаўрацыю храма.

На свята з Падмаскоў'я прыехаў Мікалай Валадковіч — уладжэнец Беларусі, унучаты пляменнік святой Валянціны Мінскай, член-карэспандэнт Расійскай Акадэміі касманаўтыкі. Ён, дарэчы, вядомы слухачам Беларускага радыё як неаднаразовы ўдзельнік праграмы "Святло душы". Як паведаміў паважаны госць, цяпер імя свя-

той Валянціны Мінскай ведаюць і шмат дзе ў Расіі. Прыехала з Мінска на свята і Валянціна Выхота — прадстаўніца роду графаў Чапскіх, мовазнавец, кандыдат педагагічных навук. У навуковым свеце яна вядома як аўтар "Кантактнага беларуска-нямецкага слоўніка" і іншых прац. Удзельнічалі ў мерапрыемствах таксама пісьменнік, журналіст, аўтар кнігі "Графы фон Гутэн-Чапскія на Беларусі" Анатолий Валахановіч і жыхар Станькава, аўтар кнігі "Станькаўскі парк-сядзіба графа Чапскага" Дзмітрый Бадун.

Цяпер Станькава, яго архітэктурныя і гістарычныя помнікі становяцца сімвалам адраджэння Беларусі. Рэстаўрацыя так званы "Скарбчык" — прыгожы будынак, дзе граф Эмерык Чапскі зберагаў сваю калекцыю. Вядуцца работы па аднаўленні парка, заснаванага графам, і прыйдзе час, калі Станькава стане месцам прыцягнення шматлікіх турыстаў — як айчынных, так і замежных. А сёлета, у лістападзе, у Станькаве адзначаць 180-годдзе з дня нараджэння графа Эмерыка Чапскага. Арганізатары мерапрыемства, сярод якіх кіраўнік работ па адраджэнні храма і парка, архітэктар Алег Масліеў, спадзяюцца, што ў Станькаве прыедуць і іншыя сваякі, нашчадкі графаў Чапскіх.

Лявон Целеш, краязнавец

Доўгая дарога ў Валожын

Немецкі падарожнік завяршыў пешую вандроўку

Яніна Сідзельнік

Як мы паведамлялі ўжо, Хорст Кунт выправіўся ў шлях 15 мая, ішоў пешшу праз Германію, Польшчу. Пасля таго, як па тэхнічных прычынах яму прыйшлося змяніць маршрут і прыехаць у Мінск, падлячыць параненае плячо, шлях прадоўжыўся з Брэста. Хорст ішоў праз Камянец, Пружаны, Ружаны, Слонім, Гарадзішча (Баранавіцкі раён), Мір, Стоўбцы, Івянец. Канчатковай мэтай была Валожынская школа-інтэрнат, якой ён дапамагае ўжо больш за 16 гадоў.

Час, праведзены на зямлі беларускай, для Хорста быў шчаслівым. Тут ён сустракаўся з сем'ямі, якім раней аказваў дабрачынную дапамогу, з журналістамі і ўсімі, хто хацеў пазнаёміцца з незвычайным немцам. Ішоў адзін,

аднак па тэлефоне яго інфармацыйна падтрымлівала мінчанка Кацярына, яго даўняя знаёмая і перакладчыца па сумяшчальніцтве. Была ўвесь час на сувязі і яго прыёмная дачка з Беларусі Аня, якой у дзяцінстве ў Германіі пры падтрымцы сям'і Хорста Кунта была зроблена складаная аперацыя.

Хорст быў у Беларусі ўжо 60 разоў. Раней ён прылятаў да нас на самалёце, прыязджаў на цягніку, аўтобусе, машыне. А ў 65 гадоў вырашыў “зрабіць сабе падарунак” і прыйсці сюды пешшу.

*Liebt Euer Land Belarus,
wie ich es liebe
Hort Kunt*

Таму што, як гаворыць сам падарожнік, калі чалавек вядзе здаровы вобраз жыцця, то такое вандраванне цалкам яму пад сілу.

Беларусь, у адрозненне ад Польшы, дзе ў яго здарыўся непрыемны інцыдэнт, сустракала Кунта вельмі гасцінна. Немца ўразіла дружалюбнасць і і чуласць беларусаў — ён усюды знаходзіў дапамогу ў падарожжы, калі яна была патрэбна. Яму ж часам прыходзілася забывацца на камфорт. А каб прасцей у глыбінцы было знайсці месца для начлегу, пры ім заўсёды была

Хорста Кунта гасцінна сустракалі ў рэдакцыі дзіцячай газеты “Зорька”

палатка і тры шыльдачкі з надпісамі: “Мяне завуць Хорст Кунт і я іду з Германіі ў Беларусь” і “Ці магу я на адну ноч спыніцца ў вашым садзе, каб пераначаваць?”, “Вы можаце прадаць мне малако і хлеб?”. Такія “перакладчыкі” дапамаглі яму пераадоўваць моўныя бар’еры. І яшчэ падарожнік вельмі ўдзячны журналістам беларускіх рэгіянальных газет. Яны фактычна перадавалі гасця адзін аднаму з рук у рукі, друкавалі

яго фота, інтэрв’ю — каб людзі, сустракаючы замежніка, ведалі, з кім маюць справу. Можна сказаць, што пад іх апекай і пільнай увагай СМІ ён і падарожнічаў па Беларусі.

Развітваючыся з беларускімі сябрамі, Хорст паабяцаў, што ў наступным годзе абавязкова наведае Беларусь, якая яму вельмі спадабалася. Вось толькі якім чынам ён будзе сюды дабрацца — пакуль таямніца...

Гасцінец ад Бутрымовіча

Некаторыя згадкі з дарожнай гісторыі Беларусі

Шляхі — гэта заўсёды цікава. І дарожная гісторыя вельмі важная для нашай краіны, бо існаванне яе “паміж краінамі і народамі” заўсёды патрабавала добрых шляхоў зносін. Імі карысталіся не толькі вандроўнікі, гандляры ці ганцы, але і ваяры, прычым не толькі тутэйшыя. І паўстае пытанне: калі ўсё ж пабудавалі першую дарогу ў Беларусі? Менавіта пабудавалі, бо першыя шляхі не рабіліся па спецыяльных планах ці праектах. Яны ствараліся, калі была патрэба рухацца да таго ці іншага горада, паселішча, галоўным чынам, каб кантраляваць (заваяваць) тэрыторыю, ці збіраць з яе жыхароў даніну.

Першыя звесткі аб пракладцы дарог адносяцца да часоў Вітаўта і Альгерда. Менавіта гэтыя вялікія літоўскія князі загадвалі свайму войску у перыяд ваенных паходаў арганізавана рабіць дарогу: ці то “прасеку ў лесе”, ці то “масціць” балоцістыя месцы (класці бярвенне, галіны дрэў). Напрыклад, Рэйнгальд Гэйдэнштэйн у “Запісках пра Маскоўскую вайну” згадваў, што войскам Стэфана Баторыя у 1579 годзе пракладвалі такія дарогі каля Полацка і Віцебска.

Дарогі падтрымліваў “у рабочым стане” звычайна сам рух. Калі ж была вялікая патрэба, то зганяліся людзі з навакольных селішчаў, каб толькі адрамантаваць дарогі і масты. Вядома, пры гэтым не было ніякіх праектаў ці чарцяжоў.

І ўсё ж у дарожнай гісторыі Беларусі знайшлася першая да-

Шумяць вербы каля грэблі...

рога, збудаваная па праекце. Такой лічыцца гэтак званы “Гасцінец Бутрымовіча” — яго пракладлі на Палессі у канцы XVIII стагоддзя. Мацей Бутрымовіч быў неардынарнай фігурай у бе-

ларускай гісторыі. Пінскі падстароста, арандатар уладанняў гетмана Агінскага, ён, па сутнасці, быў адным з першых беларускіх прадрывальнікаў. Шмат чаго зрабіў на Палессі, а адным з са-

мых вялікіх яго дзеянняў была пабудова дзвюх дарог: з Пінска на Валынь і з Пінска да Слоніма. Месцы на Палессі заўсёды былі складаныя для будоўлі, таму і дарогі, дакладней, грэблі (большая частка трас ішла па балотах) сталі не проста насыпамі, а інжынернымі пабудовамі з асаблівай канструкцыяй.

Сёлета я зноў ездзіў на Палессе, каб знайсці сляды тых дарог. З гісторыі вядома траса “першай дарогі” — гэта Пінск–Горнава–Сернічкі–Хлябы–Лапацін–Ласіцк–Жалкіна. Складана цяпер убачыць менавіта пабудовы Бутрымовіча: тут патрэбны археалагічныя даследаванні. І ўсё ж траса Гарнава–Сернічкі, відаць, не змянілася. Таксама засталіся яшчэ старыя прысады вярбы пры выхадзе дарогі з Хлябоў, а старая грэбля маецца за Лапацінам.

Дарэчы, калі вы пажадаеце праехаць ці прайсціся гасцінцам Бутрымовіча, то падарожжа найлепей пачаць ад яго палаца ў Пінску. Гэта помнік архітэктуры апошняй чвэрці XVIII стагоддзя знаходзіцца на левым, высокім беразе Піны. Пабудаваны ён у стылі класіцызму, у форме літары П. Памяшканні, у тым ліку цокальныя, спланаваны вельмі практычна.

Вядома, калі бачыш палескія “дарожныя рарытэты”, душу ахоплівае хваляванне: вось так рабілі дарогі нашы продкі яшчэ 200 гадоў таму. Дзякуй табе, Мацей Бутрымовіч!

Армэн Сардараў,
доктар архітэктуры

Утаймавальнікі агню

Уладзімір Ждановіч

У Нацыянальным дзіцячым аздараўленчым лагеры “Зубраня” прайшоў шосты Міжнародны злёт маладых выратавальнікаў-пажарнікаў.

Хлопцы і дзяўчаты з 12 краін спарторнічалі за званне лепшай міжнароднай выратавальнай каманды. Дарэчы, у той жа час на Нарачы праходзіў і 11 Рэспубліканскі злёт, у якім удзельнічалі каманды з усіх абласцей Беларусі. Цэлы тыдзень у лагеры толькі і гаварылі, што пра гэтых мужных юных барацьбітоў з агнём. Паўсюль чуліся замежныя мовы: англійская, нямецкая, балгарская... На злёт упершыню прыездзілі каманды з Азербайджана, ЗША, Швейцарыі. Так што юныя пажарнікі з розных краін пасябравалі ў “Зубрані”, ахвотна абменьваліся значкамі, электроннымі і паштовымі адрасамі. Цяпер яны з упэўненасцю могуць сказаць: у сяброўства няма межаў.

Чый строй раўнейшы і больш зладжаны? Чыя страявая песня больш прыгожая і звонкая? Якая каманда лепш аказвае першую медыцынскую дапамогу? Гэтымі ды іншымі спарторніцтвамі былі напоўнены дні ў лагеры. Маладыя выратавальнікі спарторнічалі, вядома ж, і на паласе перашкод, і ў самым галоўным практыкаванні – тушэнні агню.

У выніку пераможцамі 6 Міжнароднага злёту маладых выратавальнікаў-пажарнікаў сталі члены зборнай каманды Беларусі, другое і трэцяе месцы занялі адпаведна іх равеснікі з Украіны і Расіі.